

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Perinnebiotooppien inventoinnit ja Helmi-ohjelma

Jukka Matlar

Luonnonsuojeluasiantuntija, Keski-Suomen ELY-keskus

17.4.2024

Miksi ELY-keskus inventoi perinnebiotooppeja?

1. Kokonaiskuvan ylläpito

= Valtakunnallinen ja maakunnallinen tieto erilaisten perinnebiotooppien esiintymisestä, hoitotilanteesta ja uhista

2. Yksittäisten kohteiden rajauksen ja arvon määrittäminen

→ Hoito- ja kunnostustoimien suunnittelu

→ Ympäristösopimusten myöntämisharkinta ja tukitason määrittäminen

→ Kunnostettavien kohteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

→ Perinnebiotooppien ottaminen huomioon esimerkiksi maankäyttöä muuttavien hankkeiden suunnittelussa

Mitä inventoinnissa arvioidaan?

- Kasvillisuus
 - Monipuolisuus ja rakenne
 - Harvinaisten kasvillisuustyyppien esiintyminen
 - Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset kasvilajit
 - Puuston monipuolisuus, rakenne ja ikä
- Maisemallinen merkitys
- Vanhat rakennukset, muinaisjäännökset ym. merkit vanhasta ihmistoiminnasta
- Hoidon toimivuus
- Hoitotarpeet ja niiden kiireellisyys

Rajaus ja arvoluokka

- Rajauksen avulla pyritään kuvaamaan kartalla, missä perinnebiotooppi alkaa ja loppuu
 - Ei sinänsä rajoita maankäyttöä mitenkään
- Perinnebiotooppi-inventoinnin perusteella muodostetaan *kohde*, jolla on yksi tai useampi *osa-alue*
 - Yhteen kohteeseen kootaan yleensä saman maanomistajan kaikki perinnebiotooppilohkot, myös sellaiset joita ei hoideta
- Jokaiselle osa-alueelle annetaan arvoluokka
- Arvoluokituksen päätasot: valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokas

Miten arvoluokka vaikuttaa ympäristösopimukseen?

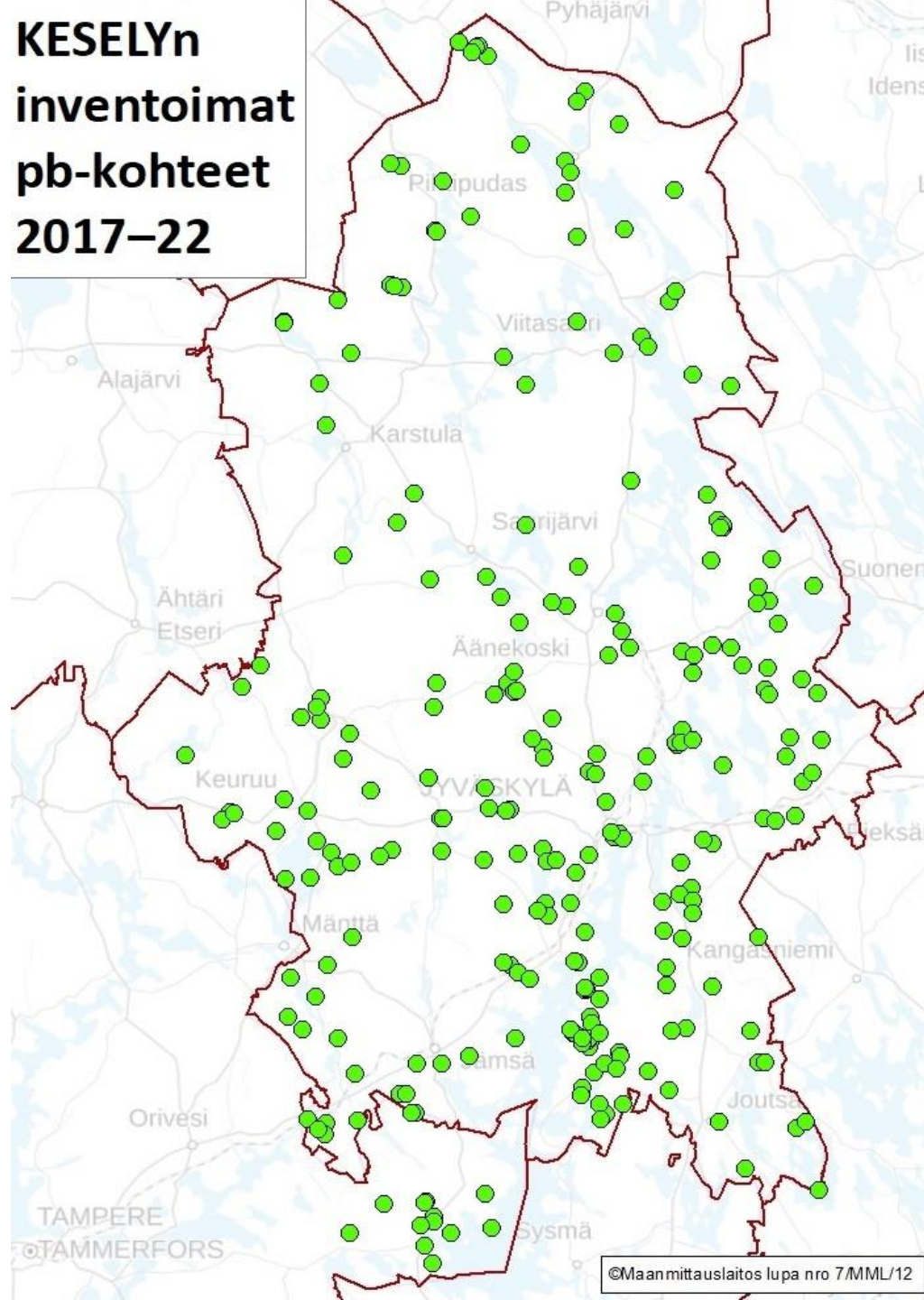
- Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaille osa-alueille voi saada korkeamman tuen (610 €/ha/vuosi)
- Myös paikallisesti arvokkaat ja kunnostuskelpoiset osa-alueet yleensä kelpaavat sopimukseen (tukitaso 460 €/ha/vuosi)
- Jos ei ole tehty inventointia eikä siksi ole arvoluokkaakaan, kelpaavuus sopimukseen on epävarmempi
- Vipu-palvelussa on karttataso, josta arvoluokat näkyvät
 - Vuotta 2016 vanhempia inventointeja ei katsota ajantasaisiksi
 - Ohje: <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/peltotuet/maatalousluonnon-ja-maiseman-hoitosopimus/valtakunnallisesti-ja-maakunnallisesti-arvokkaiden-perinnebiotooppien-alat/>

Inventoinnit Keski-Suomessa

- Laaja päivityskierros etenkin vuosina 2017–21, jolloin ympäristöministeriö rahoitti inventointityötä
- ELY-keskus on pääosin inventoinut yksityismaat (noin 90 % kohteista) ja Metsähallitus valtion maat (noin 10 % kohteista)
- Työ kestää vuosikausia, koska sitä voi tehdä vain kesällä
- Ympäristösopimuskohteiden inventointiväli ollut 10–15 vuotta
 - Maanomistaja voi esittää ELYlle vapaamuotoisen pyynnön uudesta inventoinnista, mutta ELY päättää onko inventoinnin tekemiselle riittävät perusteet, huomioiden myös inventointien yleisen tilanteen ja niihin käytettävissä olevan työvoiman

KESELYn inventoimat pb-kohteet 2017–22

Helmi-ohjelma

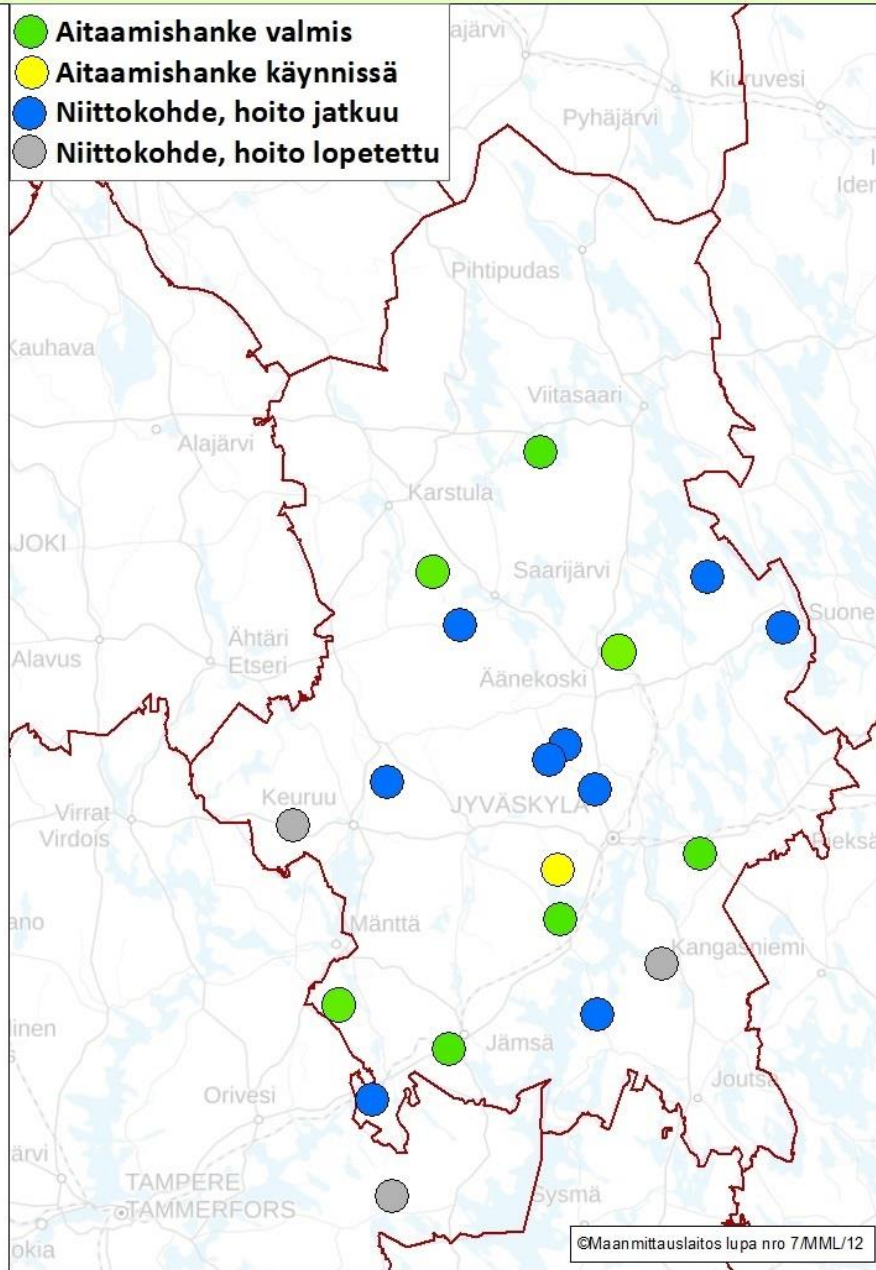
- Valtion laaja toimenpideohjelma luontokadon pysäyttämiseksi
- Käynnistyi 2020, tarkoitus jatkua ainakin vuoteen 2030 saakka
- Rahoituksen taso vuoden 2024 jälkeen on tässä vaiheessa auki
- Toimenpiteet ulottuvat jokseenkin kaikkiin Suomen luontotyyppeihin, myös perinnebiotoopeille
- Perinnebiotooppien osalta kärkenä on ollut hoitamattomien kohteiden aitaaminen laitumiksi ja sitä kautta ympäristösopimukseen
- Ympäristösopimuksessa jo olevat alueet eivät pääsääntöisesti voi päästä mukaan Helmi-ohjelmaan

Helmi-ohjelman toimenpiteet Keski-Suomen yksityismaiden perinnebiotoopeilla

- Laidunaitojen pystytystä, nuoren puuston raivausta, niittoa, vieraslajien kitkettä
- Toistaiseksi toteutettu 21 kohdetta vuosina 2020–23, osaa niistä hoidetaan Helmi-rahalla joka vuosi uudelleen
- ELYn tehtävinä etsiä kunnostuskohteita, sopia maanomistajien kanssa, suunnitella toimenpiteet sekä hankkia, valvoa ja dokumentoida niiden toteutus

KESELYn hallinnoimat kunnostus- ja hoitokohteet 2020–23

Miten Helmi-ohjelmaan pääsee mukaan?

- Kuka tahansa voi hakea tukea perinnebiotoopin kunnostukseen ja hoitoon (kulkee lyhenteellä *LSL-tuki*, koska tuesta säädetään luonnonsuojelulaissa)
 - Kansallinen ympäristöministeriön rahoittama tuki
 - Voi hakea omalle maalle tai omistajan suostumuksella toisen maalle
 - Ei myönnetä rahana, vaan palveluina (esim. aitaamistyö) ja tavaroina (esim. aitaamistarvikkeet)
 - Tietyissä tilanteissa ELY voi myös tarjota tukea ilman hakemusta
 - Ei ole maataloustuki, mutta päällekkäisen julkisen rahoituksen kiello sääntelee lohkon siirtymistä LSL-tuelta maataloustukien piiriin
 - Ehdot maataloustukiin verrattuna yksinkertaiset ja joustavat, toisaalta mahdollisuus tapauskohtaiseen harkintaan aiheuttaa tarpeen neuvotella monista asioista ELYn ja tuensaajan kesken

LSL-tuki vai ympäristösopimus?

- Myös ympäristösopimuksen kautta voi saada tukea aitaamiseen ja raivaamiseen (aitaaminen enintään 1 500 €/ha ja kunnostusraivaus 450 €/ha)
- LSL-tuki maksetaan siis palveluina ja tavaroina, ympäristösopimus rahana
- LSL-tuki ei ole veronalaista tuloa, ympäristösopimus on
- Jos haluat, että ELY hankkii aitaamispalvelun ja saat valmiin aitauksen ”avaimet käteen” -periaatteella, kannattaa hakea LSL-tukea
- Jos haluat rakentaa aidat itse, hae mieluummin ympäristösopimusta
 - LSL-tuen toimeenpano tapahtuu julkisten hankintojen sääntöjen mukaan, jolloin aitaamispalvelua ei voida suoraan hankkia kohteen tulevalta laidunnusyrittäjältä, vaan joku toinen urakoitsija saattaa voittaa kilpailutuksen
- Jos haluat päästä nopeasti aloittamaan laidunnuksen ympäristösopimuksella ja pystyt rakentamaan aidat itse, hae mieluummin suoraan ympäristösopimusta
 - LSL-tuen toimeenpanossa menee vähintään kuukausia ja ympäristösopimuksen voi saada vasta aitaamista seuraavana vuonna

LSL-tuen hakeminen

- Tietoa ja hakulomake: <https://www.ely-keskus.fi/luonnonsuojelulain-tuki-perinnebiotooppien-kunnostukseen-ja-hoitoon>
- Hakemus toimitetaan ELYlle sähköpostitse tai kirjeenä
- Haku on auki ympäri vuoden
 - Hakemus kannattaa jättää jo vuosi ennen toivottua laidunnuksen aloitusajankohtaa
 - Syksyllä tai talvella saapuvien hakemusten käsittelyä saatetaan joutua lykkäämään määrärahatilanteen takia
- Hakemuksessa voit esittää, millaisiin kunnostus- tai hoitotoimiin haluaisit tukea (esim. aitaaminen, raivaukset, niitto), liitteeksi vähintään kartta
- Lähtökohtaisesti ELY maksaa kaikki kulut niistä toimenpiteistä, joiden tukemisen katsoo perustelluksi

Kunnostetaan ja
suojellaan luontomme
monimuotoisuuden
helmet!

ym.fi/helmi